

Atlantische Onderwijsconferentie 2007

Op 8 februari 2007 vond de jaarlijkse Atlantische Onderwijsconferentie plaats in Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht. Centraal stond het thema 'Energie en Veiligheid: *A new Great Game*? Ongeveer 100 docenten uit het voortgezet onderwijs namen deel aan de conferentie die werd voorgezeten door Sonja Vetter-Samuels, voorzitter van de Atlantische Onderwijscommissie. Het ochtendgedeelte bestond uit vier lezingen en 's middags namen de docenten deel aan workshops over energievraagstukken.

Kansen en bedreigingen voor Nederland en de EU

De eerste spreker van de dag, dr. **Reinout Vos** (plaatsvervangend directeur Economische en Ecologische Samenwerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken), ging in op de 'kansen en bedreigingen voor Nederland en de EU bij hun energievoorziening'. Hij gaf aan dat er een einde is gekomen aan de tendens van mondiale liberalisering van de energiemarkt en dat olie- en gasbedrijven vanaf 2000 in toenemende mate in handen zijn gekomen van de staat. Deze ontwikkeling vond vooral plaats in niet-westerse landen zoals Rusland en Venezuela. De regeringen van deze landen gebruiken hun energieleveranties als politiek pressiemiddel. Door de toenemende wereldwijde vraag (vooral uit China en India) naar olie en gas en het uitblijven van productieverhoging is er een 'verkopersmarkt' ontstaan. Nederland, dat nog twintig tot dertig jaar van de gasbel in Slochteren gebruik kan maken, dient daarom op actieve wijze de bilaterale betrekkingen met olie en gas producerende landen te bevorderen. Nederland zou in de toekomst in plaats van gasproducent een distributeur kunnen worden van Russisch gas, dat via de velden van Groningen naar andere Europese landen zou kunnen worden doorgevoerd. Ook bij de EU staat de energieproblematiek hoog op de agenda. Vos benadrukte dat de EU-lidstaten op energiegebied met één stem moeten spreken en tegelijkertijd multilaterale contracten met producerende landen dienen af te sluiten. De Europese Commissie heeft daarnaast ambitieuze plannen bekendgemaakt om de CO₂ uitstoot per 2020 met 20 procent te reduceren.

Klik [hier](#) voor de PowerPoint-presentatie van Reinout Vos

Energiepolitiek

Prof. dr. **Coby van der Linde**, hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en energiemanagement in Groningen, verduidelijkte in haar lezing het onderscheid tussen de levering van olie en gas aan de importerende landen in het Westen. Anders dan bij olievervoer, waar gebruik gemaakt wordt van tankers, is het vervoer van gas in de vorm van *Liquidified Natural Gas* (LNG) nog steeds een technisch ingewikkelde kwestie. Daardoor zal volgens haar de gasmarkt voorlopig een regionale markt blijven. De EU-landen, die grotendeels gebruik maken van Russisch gas, zijn daarom afhankelijk van het Russische beheer van de pijpleidingen die via Oost-Europa lopen. Tegelijkertijd ontbreekt er in andere gasexporterende landen zoals Saoedi-Arabië de politieke

bereidheid te investeren in extra pijpleidingen, die het mogelijk zouden maken de productie te verhogen. Van der Linde gaf aan dat deze landen die uitbreiding niet zullen uitvoeren omdat zij zo de gasprijs (via een hoge vraag en een kleiner aanbod) hoog kunnen houden. Aangezien 60 procent van de wereldgasvoorraad zich bevindt in Rusland, Iran en Qatar en er een stijgende vraag van Europa naar gas is, dienen de EU-landen volgens haar strategisch beter samen te werken om gasleveranties naar Europa in de toekomst veilig te stellen.

Klik [hier](#) voor de presentatie van Coby van der Linde

NAVO

Mr. drs. **Kees Homan**, generaal-majoor buiten dienst en onderzoeker op Instituut Clingendael, kwam vervolgens te spreken over de rol die de NAVO kan spelen om de energieveiligheid van Europa en de Verenigde Staten te garanderen. Deze kwestie is o.a. actueel geworden doordat de Amerikaanse senator Richard Lugar recentelijk heeft voorgesteld om Artikel 5 van het NAVO-verdrag in de toekomst ook te laten gelden voor de energieveiligheid van de westerse landen. Dit zou een militaire bijstandstaak van de NAVO-landen impliceren indien een van hen zou worden afgesneden van hun energietoevoer. Homan benadrukte dat het Internationaal Energie Agentschap (IEA) al diverse crisismechanismen heeft om acute energieschaarste van een individuele lidstaat het hoofd te bieden. 'Maritiem terrorisme', zoals bij de aanslag op een Franse olietanker voor de kust van Jemen in 2002, zou daarnaast een extra bedreiging kunnen vormen voor de westerse energieveiligheid. Homan gaf echter aan dat er gedurende dreigende situaties in het verleden, zoals tijdens de Irak-Iran oorlog en de eerste Golfoorlog, er westerse strijdkrachten bescherming boden bij olietankervervoer in de Perzische Golf. Volgens hem kunnen er in de toekomst wel taken voor de NAVO zijn weggelegd in strategisch belangrijke doorvoergebieden zoals de Straat van Malakka. Voorlopig blijft beveiliging van tankers een taak van private veiligheidsondernemingen. Van zogenoemde *mission creep* van NAVO-taken is volgens Homan daarom geen sprake.

Klik [hier](#) voor de presentatie van Kees Homan

Shell-scenario's

Tot slot kwam **Wim Thomas**, hoofd van het *Energy Team* van Shell, te spreken over de door Shell gehanteerde toekomstscenario's die een beeld schetsen van verschillende wereldordes, die de mondiale energiemarkt tot 2020 zouden kunnen beïnvloeden. Na de terroristische aanslagen van 9/11 en de fraudezaken van ENRON in de Verenigde Staten heeft volgens Thomas de staat zijn greep op de energiemarkt hersteld ten koste van liberalisering en privatisering. Om in de toekomst in te spelen op dergelijke wijzigende internationale omstandigheden probeert Shell aan de hand van drie scenario's het eigen beleid te formuleren of hun marktstrategie aan te passen. In de toekomstscenario's, die mede door Thomas zijn ontwikkeld, is er in de toekomst sprake van drie situaties, te weten '*Low Trust Globalisation*', '*Open Doors*' en '*Flags*'. Bij het eerste scenario is

er sprake van 'sterke staten' die een grote grip hebben op de economie. De mondiale economie vertoont echter lage economische groei. Bij het *Open Doors*-scenario is de wereld getransformeerd tot een liberale constellatie waarin het vertrouwen in de economie onder de bevolking en in het bedrijfsleven is toegenomen. Bij *'Flags'* wordt de wereld gedomineerd door nationalistische en populistische regimes. Deze situatie resulteert in beperkte vrijhandel en daardoor lagere economische groeicijfers.

Klik [hier](#) voor de PowerPoint-presentatie van Wim Thomas

Workshops

De toekomstscenario's van Thomas werden 's middags door de aanwezige docenten als leidraad gebruikt bij de workshops. Met behulp van deze scenario's moesten de deelnemers inspelen op fictieve schokkende gebeurtenissen op de energiemarkt in 2020.

Daarna volgden twee simulatiespelen over een crisissoverleg tussen Rusland en de EU (of het optreden van Shell in Nigeria. Bij het eerste simulatiespel werd er een crisissoverleg nagespeeld tussen de huidige voorzitter van de Europese Raad, bondskanselier Angela Merkel, en de Russische president Vladimir Poetin. In het tweede simulatiespel stonden onlusten in Nigeria met betrekking tot Shell centraal. In een crisissoverleg tussen de Nigeriaanse regering, rebellen en vertegenwoordigers van Shell moest een oplossing gezocht worden. Zowel het scenariospel als de simulatiespelen kunnen worden geïmplementeerd in het onderwijs van de docenten in het voortgezet onderwijs.

Klik [hier](#) voor de scenario-opdracht

Klik [hier](#) voor het simulatiespel over Rusland en de EU

Klik [hier](#) voor het simulatiespel over Shell in Nigeria

Menno Donia